

بسمه تعالی

جلسه ۴۰

عنوان درس:	درس خارج فقه الصلاة	سال تحصیلی: ۱۳۹۹-۱۴۰۰	تاریخ درس:	۱۳۹۹/۹/۱۷
عنوان فرعی ۱	شروط التقصیر			
عنوان فرعی ۲	جلسه ۴۰			
عنوان فرعی ۳	بررسی دلیل پنجم به وجوب تمام لمن لا يريد الرجوع لیومه در مسافت تلفیقیه			
مقرر:	حجة الاسلام و المسلمین سجاد آریس و اصغر حیدری			

شروط التقصیر :

خلاصه جلسه گذشته :

بحث ما در دلیل پنجم قائلین به وجوب تمام بود لمن لا يريد الرجوع لیومه در مسافت تلفیقیه بود، که اگر کسی سفری رفت به مسافت تلفیقی و لا يريد الرجوع لیومه اینجا باید نماز را تمام بخواند . ما قائل به وجوب قصر بودیم مطلقا چه يريد الرجوع لیومه و چه لا يريد الرجوع لیومه .

گفتیم به روایت عبد الرحمن بن حجاج استدلال کرده اند که در این روایت چنین آمده بود که امام فرموده بود:

((لِي فَارْجُحْ وَ أَتَمَّ الصَّلَاةَ وَ صُمْ))^۱

^۱ تهذيب الأحكام (تحقیق خراسان) / ج ۴ / ۲۲۲ / ۵۷ - باب حكم المسافر و المريض في الصيام ص : ۲۱۵

سائل گفته بود به قادسیه میروم و تا آنجا ۵ فرسخ است و معلوم است که قصد رجوع داشته است و سفرش سفر تلفیقی بوده است و ظاهرش این است که قصد رجوع لیومه نداشته است و لغیر یومه بر می گردد چون ۵ فرسخ رفتن و ۵ فرسخ برگشتن در یک روز در آن زمان متعارف نبوده است. و ظاهرش این است که قصد اقامت نداشته و وطنش هم نبوده و این شخص، سفر تلفیقی داشته و قصد رجوع لیومه نداشته است در چنین صورتی امام فرمود: "يجب عليه التمام" پس مسافت تلفیقیه ای که لا یرید الرجوع لیومه این موجب قصر نمی شود. این استدلال به این روایت بود.

در روز گذشته یه بیانی در رد این استدلال کردیم و امروز با بیان دیگری همان مطلب را می گوئیم. همان وجه اول را به بیان دیگری می گوئیم:

بیان دیگر از وجه اول در رد استدلال به روایت :

اولا معلوم باشد که فرض بر این است در روایت که اولاً قصد رجوع هست ولی قصد رجوع لیومه ندارد پس سفرش سفر بیش از هشت فرسخ است و این یک اصل مسلم است و خود مستدل هم این را قبول دارد که این مسافت، مسافت تلفیقی است و قبول هم دارد که بر مسافت تلفیقی هم ثمانیه فراسخ صدق می کند منتها می گوید ثمانیه فراسخ تلفیقی به شرط رجوع لیومه موجب تقصیر است .

با اخذ این دو فرض می گوئیم در مورد روایت سه احتمال وجود دارد:

احتمال اول :

اینکه روایت مخصوص کسی باشد که طبق ادعای خود قائل قصد رجوع لیومه ندارد و قصد اقامت و یا اینکه آنجا وطنش باشد را هم ندارد. در این صورت شاهد بر مدعای قول ثانی است که این شخص قصد رجوع لیومه ندارد و مسافت هم مسافت تلفیقی است و قصد اقامه عشره ایام هم نمی کند و وطنش هم نیست و مسافت قصر است اما چون لا یرید الرجوع لیومه پس یجب علیه التمام.

بنابر این چرا امام فرمود یتم الصلاة ؟ چون وجوب قصر در مسافت تلفیقیه مشروط به رجوع لیومه است و این چون لا یرید الرجوع لیومه پس یجب علیه القصر.

احتمال دوم :

این احتمال ضد احتمال اول است و همان احتمالی است که ما میگوئیم :

مورد روایت این است که رجوع لیومه ندارد منتها مع قصد اقامه عشره ایام است یا اینکه ضیعه وطنش باشد که امام فرمود اتم الصلاه ؛ نه به دلیل اینکه شرط وجوب تقصیر رجوع لیومه است و امام فرموده اتم الصلاه بلکه به این دلیل امام فرموده اتم الصلاه چون که آن ضیعه وطنش بوده است یا در آنجا قصد اقامت ۱۰ روز را داشته است.

احتمال سوم :

اینکه به طور کل مطلق باشد یعنی هم شامل فرض اول باشد و هم شامل فرض دوم باشد. یعنی هم شامل کسی باشد که قصد اقامت در آنجا دارد و وطنش هست و هم شامل کسی بشود که قصد اقامت ندارد و وطنش هم نیست و مطلق است.

ما می گوئیم احتمال اول و سوم باطل هستند.

یعنی هم احتمال اول که قصد مسافت دارد لکن لا یرید الرجوع لیومه و قصد اقامت ۱۰ روز و وطنش هم نیست (که شاهد قول مستدل باشد) این احتمال اول بود . احتمال سوم هم این بود که هم شامل این وجه بشود و هم شامل احتمال ما بشود که "اذا قصد عشره ایام یا توطن" در آن ضیعه ای که به سوی آن میرود و مطلق باشد اینکه امام فرمود یتیم یعنی اگر رفت و قصد اقامت کرد اینجا یتیم و اگر رفت و قصد اقامت نکرد و اراد الرجوع لغیر یومه بدون قصد اقامت و بدون وطن هم را شامل بشود و این هم یتیم الصلاه و اطلاق یعنی هر دو فرض را شامل بشود .

احتمال اول موافق با فتوای قول ثانی است که لا یقصد الاقامه در آنجا و وطنش هم نیست و چون لا یرید الرجوع لیومه لذا امام فرمود یتیم .

احتمال دوم این بود که نه امام فرمود یتیم به دلیل این است که آنجا قصد اقامت کرده اند یا وطنش است.

احتمال سوم این است که مطلق است و هم شامل این فرض می شود و به طور کل اگر کسی رفت به مسافت تلفیقی اگر قصد اقامت کرد یتم و اگر قصد اقامت هم نکرد چون لا یرید الرجوع لیومه این هم یتم.

ما میگویم فرض اول و سوم هر دو باطل هستند.

خلاصه اینکه این روایت شامل این فرض بشود که لا یرید الرجوع لیومه و لا یرید الاقامه و لا یقصد الوطن اینکه روایت شامل این فرض بشود این باطل است ، آنوقت اگر این باطل بود هم احتمال اول باطل میشود و هم احتمال سوم . هم اطلاق که شامل این فرض میشه و هم احتمال اول که میگه لا یرید الرجوع لیومه و لا یقصد الاقامه و لا الضیعه وطن له

ما میگوییم این دو احتمال باطل است و یتعین همان احتمالی که ما ترجیح می دهیم که متعین در روایت این است که امام که فرمود یتم الصلاة به دلیل این بود که این ضیعه وطن بوده یا در ضیعه اقامه عشرة ایام داشته است .

دلیل بر بطلان احتمال اول و سوم :

خوب چرا ما میگوییم احتمال دوم و سوم باطل است؟؟ به قرینه ذیل روایت ؛ در ذیل روایت حضرت تصریح دارد: میگوید:

((فَقُلْتُ لَهُ فِي كَمْ أَذْنَى مَا تُقَصِّرُ فِيهِ الصَّلَاةُ قَالَ جَرَتْ السُّنَّةُ بِيَاضِ يَوْمٍ فَقُلْتُ لَهُ إِنَّ بَيَاضَ يَوْمٍ يَخْتَلِفُ فَيَسِيرُ الرَّجُلُ خَمْسَةَ عَشَرَ فَرَسَخًا فِي يَوْمٍ وَ يَسِيرُ الْآخَرُ أَرْبَعَةَ فَرَسَخٍ وَ خَمْسَةَ فَرَسَخٍ فِي يَوْمٍ فَقَالَ إِنَّهُ لَيْسَ إِلَى ذَلِكَ يُنْظَرُ أَمَا رَأَيْتَ سِيرَ هَذِهِ الْأُمَيَّالِ بَيْنَ مَكَّةَ وَ الْمَدِينَةِ ثُمَّ أَوْمَى بِيَدِهِ أَرْبَعَةً وَ عِشْرِينَ مِيلًا تَكُونُ ثَمَانِيَةَ فَرَسَخٍ.))^(۲)

توضیح ذیل روایت : در ذیل روایت تصریح دارد بر اینکه هر سفری که ثمانیه فراسخ باشد این موجب وجوب قصر میشود ، در فرض روایت گفتیم که صدر روایت که می گوید تا ضیعه ۵ فرسخ است قصد رجوع هم دارد و ثمانیه فراسخ هم درش محقق شده است اینکه ثمانیه فراسخ درش محقق شده اگر بخواهد قصد اقامت نکند و

^۲ تهذیب الأحکام (تحقیق خراسان) / ج ۴ / ۲۲۲ / ۵۷ - باب حکم المسافر و المريض في الصيام ص : ۲۱۵

آنجا وطنش هم نباشد مع ذلک امام بفرماید یتیم این منافات پیدا می کند با ذیل روایت که در ذیل امام فرمود کسی که ۸ فرسخ برود یقصر .

میگوییم که اگر بنا باشد که روایت آن احتمال اول مقصودش باشد یا مطلق باشد به طوری که شامل احتمال اول بشود یعنی احتمال اینکه قصد مسافت داشته باشد و مع ذلک ضیعه وطنش نباشد و آنجا قصد اقامت هم نداشته باشد مع ذلک می فرماید اینکه رفت و برگشت دارد و اینکه ۸ فرسخ را طی می کند این یجب علیه ان یتیم ! این با ذیل روایت در تنافی خواهد بود چون ذیل روایت می گوید کسی که ۸ فرسخ برود این یقصر .

فرض بر این است که طرف بحث ما قبول دارد که مسافت تلفیقیه هم یصدق علیه ثمانیه فراسخ و این ثمانیه فراسخ که در ذیل آمده شامل ثمانیه فراسخ تلفیقی هم می شود و این را قبول دارد.

بنابراین این ذیل روایت با احتمال اول در تطابق نخواهند بود یعنی ذیل روایت قرینه می شود بر اینکه مراد صدر روایت، احتمال دوم است ؛ نه احتمال اول چون احتمال اول با ذیل روایت سازگار نیست. و ذیل روایت مفسر صدر روایت است ، این بیان دیگری غیر از بیان دیروز است.

این یک تقریب برای بیان وجه اول است.

به عبارت دیگر اینجا وقتی در ذیل روایت تصریح دارد که ثمانیه فراسخ موجب تقصیر است و در صدر روایت هم فرض بر این است که ثمانیه فراسخ آمده و خمس فراسخ همراه با رجوع است و درش نیامده که رجوع لیومه باشد و وقتی در صدر روایت همراه با رجوع است و در ذیل روایت گفته اگر مسافت ۸ فرسخ شد یجب التقصیر این یعنی این احتمال ؛ که در صدر روایت با اینکه سفر، سفر مسافتی است "یتیم الصلاه" آنجا با این یقصر ذیل سازگار نیست . در ذیل میگوید در مسافت ۸ فرسخ یقصر و در صدر میگوید در مسافت ۸ فرسخ لا یقصر .

ما میگوئیم این یک روایت است و این ذیل قرینه می شود بر اینکه مراد از آن صدر آن سفری است که سفر ۸ فرسخی نباشد یعنی بنابر این یا قصد اقامت دارد یا وطنش است. در ذیل میگوید آگه ۸ فرسخ بود باید نماز را قصر بکند این نشان میدهد که امام از سوال سائل که گفت خمس فراسخ این را فهمید که خمس فراسخ هشت فرسخ نیست یعنی باید در ضیعه یا قصد اقامت کند یا آنجا وطنش باشد .

ما میگوئیم این خمسه فراسخ که در صدر آمده اگر خمسه فراسخ با رجوع بود و قصد اقامت و توطن در آنجا نداشت این با ذیل که میگوید در ۸ فرسخی باید تقصیر کرد با این سازگار نیست.

در صدر روایت میگوید من ضیعه ای دارم که تا آنجا ۵ فرسخ است و نمی دانم که آنجا میروم ، نماز تمام است یا قصر؟ بحث امتداد و تلفیق نیامده است. و امام در ذیل می فرماید اگر بخواهی نماز قصر بخوانی باید ۸ فرسخ بروی و این یعنی آن ۵ فرسخی که تو آوردی این ۸ فرسخ حساب نمی شود.

در اینجا اگر قصد اقامت باشد یا وطن باشد دیگر کلاً ۸ فرسخ نیست نه تلفیقی و نه امتدادی لذا میگوئیم که آن صدر با ذیل تنافی دارد صدر که میگوید ۵ فرسخ رفتم و در ذیل میگوید اگر ۵ فرسخ رفتی نماز تمام است.

بعد امام می فرماید اگر ۸ فرسخ رفته بودی باید قصر می خواندی. این ۸ فرسخی که بعد میاید گفتیم اعم از امتدادی و تلفیقی است و این را مدعی هم قبول دارد و در صدر نیامده است که برگشتی دارد یانه و برگشت و عدم برگشت سازگار است. ما میگوئیم در صدر سائل میگوید من ۵ فرسخ رفتم و در ذیل امام می فرماید آگه ۸ فرسخ رفتی باید قصر بخوانی این یعنی من که گفتم آنجا باید تمام بخوانی آن را من ۸ فرسخ حساب نکردم.

ما با توجه به روایات دیگر گفتیم که این خمسه فراسخ بدون برگشت باشد یا به خاطر اقامت یا به خاطر وطن بودن ضیعه باشد. ما جواب مستدل را میدهم و میگوئیم این ذیل قرینه است که آن خمسه فراسخ صدر باید خمسه فراسخی باشد که امام این را ۸ فرسخ حساب نمی کند .

یعنی اگر خمسه فراسخی که در صدر آمده خمسه فراسخی باشد که حضرت آن را ۸ فرسخ حساب نمی کند چه خمسه فراسخی خواهد بود؟ خمسه فراسخی است که با قصد اقامت یا توطن باشد.

اجمالاً به این نکته توجه بفرمایید که همان کسی که میگه در این ۵ فرسخی باید نماز تمام بکنی همان آمده در همان روایت میگوید؛ آگه ۸ فرسخ رفتی باید نماز قصر بخوانی. این معنی اش این است که آن ۵ فرسخی که من در صدر گفتم که باید نماز را تمام بخوانی این ۵ فرسخ را من ۸ فرسخ حساب نمیکنم حالا چرا؟ متعین است که تو بعد این ۵ فرسخ یا قصد اقامت میکنی یا وطن است.

یعنی وقتی در ذیل روایت میگوید فقط باید در ۸ فرسخی نماز را قصر بخوانی و در صدر روایت هم سائل میگوید من تا آنجا ۵ فرسخ میریم و امام میگه این ۵ فرسخی که تو رفتی باید نماز را تمام بخوانی.

این امامی که می فرماید تو اینجا باید نماز را تمام بخوانی بعد همان امام بعدش می فرماید در ۸ فرسخی باید نماز را قصر بخوانی این یعنی این امام از آن ۵ فرسخی که در سوال آمده اصلا ۸ فرسخ رفتن را نفهمیده است و الا اگر از آن ۸ فرسخ را فهمیده بود باید می فرمود نماز را قصر بخوان.

سائل میگوید من ۵ فرسخ از وطنم میرم بیرون و در این ۵ فرسخ که میرم آنجا یا اصلا از اصل سفر در ماه رمضان سوال میکند و میگه "اکره الخروج" و حرف سر همین اکره الخروج است چرا شما سائل را عالم به حکم فرض می کنید در حالی که امام از آن شخص آگاه تر است .

بنابر خود قائل به قول دوم سفری که قصد رجوع باشد این سفر ۸ فرسخ هست ولو رجوع لغیر یومه باشد و شما اینجا با اینکه قبول دارید سفر ۸ فرسخی است مع ذلک امام گفته نماز را تمام بخوان و این سازگار نیست.

دقت باید کرد چیزی خارج از روایت را داخل روایت نکنیم ، صدر روایت با ذیل روایت در صورتی باهم سازگار می شوند که اون ۵ فرسخ صدر روایت ۵ فرسخ ۸ فرسخی نباشد پس یا قصد اقامت کرده یا وطنش هست.

((و السلام علیکم ورحمة الله و برکاته))